

אבר שניתק מן הבהמה בחייה – מטמא. ובענין שהותר בשחיטת אמו, כגון עובר שבמעיי אמו (בין חי בין מת בין שלם בין חתוך) – טהור. אבר מהעובר שיצא ושחט את האם כשהאבר בחוץ, ואח"כ נחתך האבר – לר' מאיר: אותו אבר מטמא כנבלה ושאר הבשר – מגע-נבלה. וחכמים אומרים: שחיטת האם הועילה לאבר להוציאו מטומאת נבלות, אלא הרי הוא כטרפה-שחוטה. (ואם האם חיה והעובר מת – אינו מטמא. (משנה ע:). ואפילו ידו בחוץ, אינה מטמאת את הנוגע בה. בעל המאור; תוס').
 (חתך אבר מהעובר והוציאו לחוץ – חל עליו איסור אבר מן החי. ע' חז"א ג,ג).

ד. קלוט בן פרה – חכמים מתירים ור' שמעון אוסר (בכורות ו: והלכה כחכמים. תוס' שם). קלוט במעי פרה – גם לר' שמעון הותר. (ודרשו מפרסה שנאמר בענין בהמה בבהמה. וכן לענין חזרת אבר, דינו כשאר עובר שהוציא ידו והחזיר. רא"ה).

אף שאמרו בסוגיא ש'זה הכלל' דמתניתין, בא לרבות קלוט במעי פרה, וכו"ש – אין זה נחשב דסתם מתניתין כר"ש. עפ"י חז"א יא,א).

ה. בשר קדשים שיצא חוץ למחיצתו, (בקדשי קדשים – חוץ לעזרה, בקדשים קלים – חוץ לירושלים. וכן בשר פסח שיצא חוץ לחבורתו) – נאסר ושוב אין תקנה להחזירו, כטרפה, ודינו בשרפה. (כמו שדרשו בענין שעיר ר"ח ביום השמיני. והאוכלו, אפילו אם חזר לתוך המחיצה, לוקה משום לאו דטרפה. רמב"ם). מאידך, מעשר-שני וביכורים שיצאו מירושלים, אם חזרו – מותרים. (לא תוכל לאכל בשעריך – אבל בירושלים מותר, אפילו יצאו מקודם).
 בשר העובר שיצא חוץ למעי אמו (שהן 'מחיצותיו' לענין התר אכילה בשחיטת האם) – לרב ושמואל, נאסר. ולר' יוחנן הותר. וכנ"ל.

ו. לדעת האומרים 'יש לידה לאברים' (רב ושמואל אליבא דבני מערבא), כל אבר שיצא, ואפילו רובו ולא כולו, גם אם חזר אחר כך – כבר חל שם 'לידה' חלקית, ואם הושלמה יציאת רוב העובר – הרי העובר כבר נולד, והעובר כולו אין לו התר בשחיטת האם.

אבל לדעת האומר 'אין לידה לאברים' נסתפקו באופן שיצא אבר וחזר, ויצא אבר נוסף וחזר, עד שהושלם רובו – האם יש כאן 'לידה' או כיון שחזר חזר. ואת"ל כיון שחזר חזר, יש להסתפק כאשר לא חזר אלא כל אבר שיצא, נחתך, שמא אין 'לידה' אלא בבת אחת. ולא נפשט. (וספק זה האחרון אפשר גם למ"ד יש לידה לאברים. רש"י).

(א. פרוש התוס', שלא נסתפקו אלא כלפי המיעוט הנשאר בפנים, אבל לענין הרוב שיצא – ודאי נידון כלידה, ובאשה – הריהי טמאה לידה).

ב. להלכה אין לידה לאברים, כר' יוחנן אליבא דבני מערבא. רי"ף, רמב"ם, רמב"ן. ולענין הספקות, יש לנקוט להלכה שאם חזר – חזר, והמיעוט שבפנים מותר באכילה, (שכן נקטו ב'אם תמצוי לומר'), אבל אם נחתך אבר אבר, יש להחמיר והמיעוט שבפנים נאסר, כבשאר לידות. רא"ש, רשב"א כאן ולהלן עד, ועוד).

דף סט

- ק"ב. א. עובר של מוקדשים שהוציא את ידו בתוך העזרה – מהו?
 ב. עובר שהוציא ידו בין סימן לסימן – מה דינו?

ג. עובר שהוציא ידו, ונשחטה האם, ונולד וגדל – מה דין וולדו שיוולד לו? ומה דין החלב של עובר שהוציא ידו?

ד. השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה, (או דמות בהמה ללא פרסות) – מה דין אכילת אותה דמות?
ה. האם עובר נקרא 'בהמה', ומאי נפקא מינה?

א. רב חנניא נסתפק בעובר שהוציא את ידו בעזרה, שמא מועילות מחיצות העזרה לגביו, שלא להאסר משום ובשר בשדה טרפה. ואביי אמר שאין מחיצה לעובר אלא אמו, ודינו כשאר עובר שהוציא את ידו.

ב. עובר שהוציא את ידו בין סימן לסימן – אילפא נסתפק אם מצטרף הסימן הראשון לשני להחשב שחיטה להוציאו מידי טומאת נבלות, (לשיטת חכמים ששחיטת האם מועילה לטהר הבשר היוצא). ורבא אמר: ודאי מצטרפים הסימנים לטהרו.

ג. עובר שהוציא את ידו, ושחטו את אמו, ואח"כ בא על בהמה סתם – לדברי האומר 'חוששין לזרע האב' – אין תקנה לולד, שהרי מצד אביו אינו טעון שחיטה ומצד אמו טעון שחיטה, נמצא שאין שחיטתו שחיטה גמורה.

והוא הדין לכן פקועה סתם, שלא הוציא את ידו. (ולדעת רש"י (ע"ה): דין זה שנוי במחלוקת, ולדעת כמה אמוראים (שם), הולד מותר בשחיטת עצמו, והלכה כמותם. והתוס' שם חולקים על כך. ואולם יש שיטות הפוסקות להלכה שאין חוששים לזרע האב. ע' רמב"ן שם).
בא על בן פקועה כמותו – למסקנת הסוגיא אין איסור בולד (עפ"י רש"י).

חלב של בן פקועה שהוציא ידו – נסתפק רב משרשיא, ועלה ב'תיקו'. (א. הרי"ף השמיט הבעיה. והרמב"ם הרו"ה ושאר פוסקים כתבו שיש להחמיר בספק איסור תורה.

ב. יש אומרים שאם החלק שיצא פחות מאחד-מששים משאר העובר – חלב האיסור בטל בששים בחלב של התר. ויש חולקים. ע' בפוסקים יו"ד יד; תו"ח כאן.

ג. בן פקועה שבא על בהמה סתם והוליד, חלב של אותו ולד – הב"ח מתיר והש"ך אוסר).

ד. השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה – אסור באכילה, שלא הותר אלא 'בהמה בבהמה' וזו אין צורת בהמה לה. (במנ"ח קנד) כתב שאסור משום נבלה, כיון שאינו בר קיימא כלל. ונסתפק אם יש לאותה דמות טומאת נבלה כבהמה, או דין נבלת עוף).

(ודוקא בכגון זה, שאינו מתקיים, אבל עובר ממש שרגליו ללא פרסה או שאין לו רגלים כלל – מותר. תוס'. והרשב"א כתב לגמגם קצת בזה).

ה. לפי המסקנא (רב שימי בר אשי), עובר בכלל 'בהמה' (וקורא אני בו בהמה... בבהמה). ולפי"ז מה ששנינו שאין ממירין בעובר – זו רק לשיטת ר' שמעון המקיש תמורה למעשר, אבל לולא ההקש, נתפשת תמורה בעובר, שהוא בכלל המור ימיר בהמה בבהמה.

דפים טט – ע

קיג. א. מבכרת המקשה לילד – האם מותר לחתוך אברים מן הבכור כשמתחיל לצאת ממעי אמו, ולהשליכם לכלבים?

- ב. חתך אבר אבר מבכור המתחיל לצאת – האם הבא אחריו קדוש בבכורה אם לאו?
 ג. מבכרת המקשה לילד, ויצא רובו של הולד – האם מותר לחותכו?
 ד. בכור שיצא שלישי ומכרו לנכרי, והמשיך לצאת – האם הוא קדוש בבכורה?
 ה. יצא שלישי דרך דופן ושני שלישים דרך רחם – האם נתקדש בקדושת בכורה?
 ו. יציאת רוב הבכור במיעוט אבר; יציאת חצי עובר ברוב אבר – האם נתקדש?
 ז. אלו בעיות מפורטות בסוגיא בענין קדושת פטר רחם?

א. מבכרת המקשה לילד – מחתך אבר אבר ומשליך לכלבים. (וכשהמשיך הולד לצאת, כל היוצא לאחר שיצא רובו נתקדש וטעון קבורה. וכתב ב'דברי חמודות', שזה רק למ"ד מכאן ולהבא, אבל למ"ד למפרע קדוש, כיון שלא נתקדשו החתיכות שהשליך, שוב לא חלה קדושה בבכור. וצ"ע.)
 היה מחתך ומניח, ויצא רובו – לרב הונא שסובר קדוש למפרע, כל החתיכות שלפנינו מתקדשות בקדושת בכור וטעונות קבורה. (ולשיטתו אסור לחתוך אלא כאשר הוא נפל, שאינו ראוי לקרבן, או שחותך טרם צאתו לאויר העולם – שאל"כ הלא נמצא מטיל מום בקדשים. ויש מקום לומר שאין כאן איסור הטלת מום. ע' תוס' חו"א.) ולרבה לא חלה קדושה אלא במה שיצא לאחר יציאת הרוב.

ב. הבא אחר הבכור, אפילו מחתך כולו – אינו בכור, שכבר נפטר הרחם. (כ"כ רש"י ותוס'. ואולם מפשטות דברי הרמב"ם נראה שאם חתך אבר אבר והשליך לכלבים – הבא אחריו בכור. והחזו"א פרש דבריו בענין אחר.)

ג. יצא רובו – מחתך (אם הולד מת, שאינו ראוי לקרבן. רמב"ן) וטעון קבורה.

ד. מכרו לנכרי לאחר יציאת שלישי, והמשיך לצאת רובו – לרב הונא: קדוש בבכורה, שהרי הוברר שמתחילת הלידה כבר נתקדש ואינו שלו למכרו. ולרבה: אינו קדוש, לפי שלא נתקדש טרם יציאת הרוב, והרי יד נכרי באמצע.

(רעק"א צדד שאם מכר את העובר כולו או את החלק שבפנים – מכירתו מכירה, כי אפילו לרב הונא לא נתקדש למפרע אלא החלק שבחוץ. ויש מפקפקים בדבר. ע' חזו"א ריד.)

ה. יצא שלישי דרך דופן והמשיך לצאת כולו דרך רחם – לרב הונא: אינו קדוש, כיון שרובו הראשון יצא באופן שאינו מתקדש. לרבה: קדוש, שנתקדש בשני שלישי שיצא דרך הרחם, שהוא רובו של וולד. (הרמב"ם פסק כרב הונא והרא"ש כרבה.)

ו. יצא רובו, אפילו מיעוט אבר משלים את רובו – קדוש, ואין מיעוט האבר שבחוץ נגרר אחר רוב האבר שמבפנים, לפי שיש לילך אחר רוב העובר כנגד רוב האבר.

יצא חציו ברוב אבר – נסתפק רבא אם יש לילך אחר רוב אבר, לדון כאילו יצא רובו, אם לאו. ולא נפשט. (והולכים לחומרא. פוסקים. י"א שלדעת הסובר (סח): 'יש לידה לאברים' ודאי יש לילך אחר רוב האבר, וי"ח.)

ז. נסתפק רבא: כרכו בעת יציאתו בסיב או בטלית; בשליה אחרת; כרכו (האשה) ואחותו בידיה, וחצצו בינו ובין הרחם (כפרש"י. ושאר ראשונים גרסו 'כרכו אחותו', שיצא עם עובר נוסף, ראשו כרוך בין ברכיה);

בלעתהו חולדה והוציאתו והכניסו ויצא מאליו. (אבל הוציאתו חולדה גרידא – לרש"י משמע שבכלל הספק ד'כרכתו' הוא. ומרבנו גרשום משמע שודאי פטור. וע' תו"ח שאינו דומה לסיב וטלית, לפי שאינו ככיסוי ומלבוש, לכך פשוט שהוא חציצה. ואולי סובר רבנו גרשום שלכך אינו דומה לכרכתו, שלצורך הלידה נעשה, ופעמים שכן הדרך ואין זו חציצה, משא"כ בחולדה. ונוגע הדבר ללידת מלקחים, שנו"נ אחרונים); הדביק שני רחמים ויצא מזה אל זה – האם יציאתו מהרחם השני פוטרת את הרחם, הגם שאינו שלה. רב אחא נסתפק: נפתחו כותלי הרחם ולא נגע בהם בצאתו; נעקרו כותלי הרחם ונתלו בצוארו – האם מקדשים את הולד כאשר אינם במקומם; נגממו כותלי הרחם (רש"י: ניטל מעובייהם שמבפנים סביב סביב. ל"א: נגממו מבפנים ושפה חיצונה משמרת). וספק זה האחרון נפשט, שאינו מקדש. ור' זירא הסתפק בשרוץ מרובה על העומד בבית הרחם, ויצא דרך עומד, (אבל בשנגממו לגמרי – לא הסתפק ר"ז). או בעומד מרובה על הפרוץ ויצא דרך פרוץ.

דף ע

קיד. עובר מת בתוך מעי אמו – האם הוא מטמא את הנוגע בו טומאת נבלות?

המושיט ידו למעי בהמה טהורה, ונגע בעובר – טהור. (ואפילו לדעת האומר טומאה בלועה מטמאה – מחיצות אמו מועילות לטהרו מידי נבלה, מק"ו שמועילות להתיירו באכילה בשחיתתה. ואפילו הוציא העובר את ידו – אינה מטמאה, כל עוד האם חיה. רו"ה; תוס' עב. ד"ה וחכמים. עוד צדדו שם התוס', שכשהוציא את ידו מודים חכמים שבטמאה טמא, שלא הוקשה טמאה לטהורה אלא לענין מה שבפנים).
לתנא קמא, הוא הדין בבהמה טמאה (מן הבהמה – זו טמאה. אשר היא לכם לאכלה – טהורה. הקישן הכתוב). לרבי יוסי הגלילי, בטמאה – טמא, ואפילו פרה במעי גמל. (או בנבלת בהמה טמאה; וכל הולך על כפיו בכל החיה ההלכת...). ובטהרה – טהור, ואפילו קלוט במעי פרה. וכן קלוט במעי קלוטה – לדעת הסובר שהקלוט מותר באכילה. (עתוס').
אין חילוק בדין זה בין בהמה לחיה.
(נפתח הרחם והעגיל ראש העובר כפיקה של צמר [של ערב] – מטמא במגע (עפ"י בכורות כב. ותוס').

דפים ע – עא

קטו. מנין שחיה בכלל בהמה ובהמה בכלל חיה, ומהם הדינים הנובעים מכך?

חיה בכלל בהמה מנין – זאת הבהמה אשר תאכלו, שור... איל וצבי ויחמור. בהמה בכלל חיה – זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ...
הנפקותות: חיה טהורה בכלל בהמה טהורה לסימנים – שסימני הטהרה שנתפרשו בבהמה, הם מהוים סימני טהרה גם לחיה.
נבלת חיה טהורה, לא ידענו שהיא מטמאה אלא מכך שהיא בכלל בהמה. וכן איסור הרבעת כלאים בחיה לא למדנוהו אלא מהנאמר בבהמה.
מכך שבהמה בכלל חיה, ניתן לייתר את הכתוב בקרבן עולה ויורד או בנבלת בהמה טמאה (שהיה די לכתוב בנבלת חיה טמאה בלבד, ולמה הוסיף הכתוב לפרט בהמה), להפנותו לגזרה – שוה ללמוד שמדובר בטומאת קודש.